

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

На правах рукопису

Мартинюк Анатолій Кирилович

УДК 78.03 : 071.2.087.68 (477)

**ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВА ОСВІТА В
МУЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ УКРАЇНИ
ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ**

17.00.01 - теорія і історія культури

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата мистецтвознавства

Харків - 2001

Д 313 (2001) +
Ш 31 Р 008

Дисертацією є рукопис.
Робота виконана в Харківській деп.
Міністерства культури і мистецтв України.

Науковий керівник: Кандидат мистецтвознавства, професор
Гулеско Інесса Іванівна
Харківська державна академія культури,
Професор кафедри хорознавства та хорового
диригування

Офіційні опоненти: Доктор мистецтвознавства, професор
Лашченко Анатолій Петрович
Національна музична Академія
ім. П.І.Чайковського, проректор з наукової
роботи

Кандидат мистецтвознавства, старший викладач
Осадча Віра Миколаївна
Харківська державна академія культури,
Завідувач кафедри українського народного співу
та музичного фольклору

Провідна установа: Харківський державний інститут мистецтв
ім. І.П.Котляревського, кафедра хорового
диригування

Захист відбудеться 12 жовтня 2001 р. о 14 год. на засіданні
спеціалізованої вченої ради К64.807.01 Харківської державної академії
культури за адресою: 61003, м.Харків, Бурсацький узвіз, 4, малий зал.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Харківської державної академії
культури за адресою: 61003, м.Харків, Бурсацький узвіз, 4.

Автореферат розісланий 11 вересня 2001 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат мистецтвознавства, доцент

В.М.Откидач

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Процеси державотворення, які нині відбуваються в Україні, спричинили безприкладну за своєю глибиною інтенсифікацію духовного життя суспільства. На часі потужний поштовх до розвію отримують саме ті види мистецтва, що кореняться в предковичних народних традиціях і уособлюють найяскравіші прояви української духовності. Саме до таких явищ належить українське мистецтво хорового співу, котре сприяє утвердженню державності, культурній консолідації нації, інтелектуальному та духовному відродженню народу, що протягом тисячоліть створив і подарував світові оригінальні художні скарби. Разом з тим, дедалі глибше осмислення, детальний аналіз окремих складових елементів національної хорової спадщини яскравіше висвітлює все розмаїття її форм з усім багатством притаманних сучасності змістів музичної культури, виховання педагогіки.

Перегляд і творче переосмислення значимості для духовного життя нації музичної культури (зокрема, культури хорової), стану розвитку чинників її глибинного впливу (творчість, виконавство, педагогіка) в світлі сучасних філософських та педагогічних поглядів на роль та значення хорової музики у формуванні світогляду, національної самосвідомості, морально-естетичної культури особистості засвідчують потребу втілення цілого комплексу нових вимог до диригентсько-хорової підготовки сучасного фахівця.

Розгляд існуючої системи диригентсько-хорової підготовки в Україні, показує, що складалася й усталювалася вона протягом багатьох століть і набула сучасних рис в 40-х роках ХХ ст., коли були сформовані кафедри хорового диригування в консерваторіях Києва, Одеси, Львова, Харкова. Засвідчується великий вплив на перебіг цього процесу визначних українських музичних діячів – Б.Яворського, Г.Верьовки, Е.Скрипчинської, М.Вериківського, К.Пігрова, М.Колесси, О.Перунова, К.Греченка, З.Заграничного та ін. Однак різноманітні спрямування диригентсько-хорової педагогіки, аспекти творчої діяльності кафедр хорового диригування, окремих визначних диригентів, педагогів недостатньо висвітлені в існуючій хорознавчій літературі. Курси диригентсько-хорових дисциплін, що ґрунтуюватимуться на основі національних традицій з урахуванням світового досвіду, значно употужнять і поглиблюють процес формування особистості хорового диригента. У зв'язку з цим наголошуємо на непересічному значенні розробки та подальшого опрацювання вказаних курсів в його фаховій професіограмі.

Аналіз сучасних тенденцій виховання творчої молоді свідчить про внесення до освітніх процесів вищої школи значних змін, покликаних наповнити навчання культуuroстворюючими, гуманістичними ідеями. Диригентсько-хорова освіта не є винятком. Йдеться про змістовне оновлення навчальних дисциплін у повному обсязі програмного матеріалу, створення нових програм, апробацію нових методів й методик і, навіщо це інтенсивний

перегляд і перебудову концепції освіти та виховання фахівця. Диригентсько-хорова педагогіка в сучасній Україні стає дедалі гнучкішою й глибшою, зберігаючи притаманну їй цілісну орієнтацію. Маємо на увазі два процеси – тенденцію до гуманітаризації і тенденцію до культурологізації освіти. В цій новій ситуації перед диригентсько-хоровою освітою та хорознавчим музикознавством постають завдання перебудови всієї системи, її змістовного, структурного та методологічного рівнів.

Актуальністю теми даного дослідження обґрунтовується намога автора дисертації висвітлити сучасний стан зазначеної перебудови диригентсько-хорової освіти з боку новітніх наукових, освітніх і мистецьких тенденцій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана за тематичним планом науково-дослідної роботи кафедр історії та теорії культури, хорознавства та хорового диригування Харківської державної академії культури.

Мета дослідження – висвітлення розвитку диригентсько-хорової освіти в музичній культурі України другої половини ХХ ст.

Завдання дослідження: висвітлення процесу розвитку музикознавчої думки в галузі хорознавства; простеження генезису та еволюції диригентсько-хорової освіти в Україні; створення структурної моделі функціонування системи сучасної диригентської педагогіки; виявлення концептуальних засад диригентсько-хорових дисциплін в системі формування хорового диригента; наукове обґрунтування та аналіз функціонування диригентсько-хорових шкіл України як своєрідного мистецького явища в європейському соціокультурному просторі; введення в науковий обіг нових даних з названої проблеми; визначення перспективних ідей для наукових розробок в галузі диригентсько-хорової освіти.

Об'єкт дослідження - диригентсько-хорова педагогіка в соціокультурному просторі України.

Предмет дослідження - система диригентсько-хорової освіти в музичній культурі України другої половини ХХ століття.

Наукова новизна дисертації полягає у тому, що: 1) вперше у вітчизняному музикознавстві диригентсько-хорова освіта в музичній культурі України другої половини ХХ століття розглядається як системне явище в історико-педагогічному та культурознавчому аспектах; 2) вперше зроблено глибокий аналіз диригентсько-хорової школи М.В.Лисенка як важливого джерела формування диригентсько-хорової освіти в Україні; 3) відтворено процес становлення і розвитку національних традицій в галузі диригентсько-хорової освіти; 4) дістала подальший розвиток розробка концептуальних засад системи диригентсько-хорових дисциплін в музичній освіті другої половини ХХ століття; 5) подається всебічний аналіз розвитку музикознавчої думки в галузі хорознавства; 6) глибше та ґрунтовніше висвітлена діяльність сучасних диригентсько-хорових шкіл як феномену національної культури.

Теоретична значущість дослідження полягає в:

- науковому аналізі системи диригентсько-хорової освіти в музичній культурі України другої половини ХХ століття;
- висвітленні методологічних та загальноконцептуальних основ проблеми;
- визначенні теоретичних засад системи диригентсько-хорових дисциплін;
- виявленні новітніх тенденцій в галузі диригентсько-хорової освіти, які дозволяють прогнозувати її подальший розвиток.

Практичне значення дослідження полягає в системному опрацюванні основних етапів і методів інтонаційно-стильового та хорознавчого аналізу творів, їх диригентсько-технічного втілення та виконавської інтерпретації.

Матеріали дисертації можуть бути використані в процесі викладання циклу диригентсько-хорових дисциплін у спеціальних вузах (консерваторії та інституті мистецтв, академії культури, університети культури та мистецтв, педагогічні університети), для подальшого наукового вивчення проблем диригентсько-хорової педагогіки, в практичній роботі хорових диригентів. Теоретичні положення та практичні результати дослідження системно використовуються автором та викладачами кафедри хорового диригування в педагогічній та виконавській практиці, у лекційних і практичних курсах диригентсько-хорових дисциплін в Мелітопольському державному педагогічному університеті.

Особистий внесок здобувача полягає в детальному дослідженні витоків та національних традицій диригентсько-хорової педагогіки, створенні цілісної концепції функціонування диригентсько-хорової освіти в музичній культурі України другої половини ХХ століття, обґрунтуванні теоретичних засад системи диригентсько-хорових дисциплін, здійсненні глибокого аналізу диригентсько-хорових шкіл України.

Апробація результатів дослідження проводилася: на Всеукраїнських наукових конференціях (Мелітополь – 1994, 1997; Житомир – 1995; Івано-Франківськ – 1995; Херсон – 1997; Суми – 1999) науково-практичних конференціях Мелітопольського державного педагогічного університету – 1999 – 2000 р.р. Дисертація обговорювалась на засіданнях кафедр історії та теорії культури, хорознавства та хорового диригування Харківської державної академії культури.

Результати дисертації опубліковані в навчальному посібнику “Диригування”, п’яти статтях у провідних фахових виданнях, восьми збірниках матеріалів і тез конференцій.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел (336 найменувань). Загальний обсяг роботи – 210 сторінок, з яких 180 – основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ.

У вступі обґрунтовується актуальність дослідження обраної теми, мета, визначені об'єкт та предмет, наукова новизна, теоретична значущість та практичне значення роботи. Коротко викладено сучасний стан диригентсько-хорової освіти в Україні в умовах нової культурної ситуації.

У першому розділі “ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВА ПЕДАГОГІКА В СУЧАСНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ” простежується розвиток наукової думки в галузі хорознавчого музикознавства другої половини ХХ ст. Визначені ґрунтовні праці Б.Асаф'єва, О.Шреер-Ткаченко, Н.Горюхіної, Н.Герасимової-Персидської, А.Лашенка та ін.

Основоположне значення для сучасної освіти та науки мали праці Б.Асаф'єва, в яких розроблена методологічна база комплексного підходу до хорової творчості, стилю, жанру, «інтонаційного словника епохи», а також теорії та історії виконавства. Питання інтонаційної сутності музичного мистецтва в світлі теорії Б. Асаф'єва розроблялися в подальших працях Н.Горюхіної (фундаментальні проблеми форми і стилю), Н.Очеретовської-Бабій (співвідношення змісту та форми в музиці), Т.Кравцова (гармонічна інтонація), О.Маркової (інтонаційні концепції історії музики), І.Пяковського (музичне мислення), І.Котляревського (музично-теоретичні системи музикознавства), О.Козаренка (національна музична мова).

Проблеми хорового мистецтва знайшли широке висвітлення в створених О.Шреер-Ткаченко підручниках з історії української музики. В опублікованій тритомній хрестоматії до цих підручників значне місце відведено хоровій музиці. Унікальність цих видань полягає в тому, що вони є першою розробкою більшості матеріалів, набуваючи значення першоджерела для подальших наукових досліджень. Суттєвим внеском в українське хорознавче музикознавство стали наукові праці Н.Горюхіної. В дисертаційному дослідженні вченого “Основні риси української класичної музики та їх розвиток в хоровій творчості радянських українських композиторів” (1956) здійснюється детальний аналіз хорової творчості М.Лисенка та представників його школи (К.Стеценко, Я.Степовий, М.Леонтович), виявляються на підставі цього аналізу основні риси українського національного хорового стилю та простежується подальший їх розвиток в сучасному хоровому стилі (Л.Ревуцький, Б.Лятошинський і ін.). Велике значення для розвитку хорової культури має музикознавча діяльність Н.Герасимової-Персидської. Дослідження нею української музики доби бароко, простеження її зв'язків з європейською культурною традицією та в контексті суспільних процесів національного відродження - в центрі уваги музикознавця-культуролога.

Ґрунтовні монографії Н.Герасимової-Персидської (“Хоровий концерт на Україні в XVII – XVIII ст.ст.», «Партесный концерт в истории музыкальной культуры», «Партесный концерт», інципітний каталог творів цього жанру, численні статті про взаємозв'язки хорової музики, театру та літератури XVIII

століття, визначення їх ролі в культурно-історичних процесах стали важливим підґрунтям цього напрямку музичної історіографії.

Проблеми розвитку хорової культури широко висвітлюються в працях Л.Корній, передусім у монографічному дослідженні “Українська шкільна драма і духовна музика XVII - першої половини XVIIIст.” та підручниках з історії української музики. Розгляд музично-історичного процесу розвитку українського музичного, і, зокрема, хорового мистецтва вперше здійснено за стильовими ознаками культури різних історичних епох (Середньовіччя, Відродження, Бароко). Ці та інші праці Л.Корній набувають значення важливого першоджерела вивчення хорової культури, оскільки автором опрацьовано і вперше введено у науковий обіг велику кількість рукописних матеріалів.

Вагомим внеском в сучасну вузівську науку і педагогіку є праці Л.Пархоменко щодо теорії типології жанрів сучасної хорової музики та І.Гулеско щодо типології стилів хорової музики різних епох з виходом у суміжні культурологічні контексти.

Фундаментальним узагальненням здобутків вітчизняної музично-історичної думки є багатотомне видання “Історія української музики”. В першому томі праці, що має хронологічні межі від найдавніших часів до середини XIX ст. українські вчені висвітлюють різні проблеми народного багатоголосся (Н.Якименко), давньоруського церковного співу та подальшого розвитку хорового мистецтва (М.Боровик), кантової культури (Т.Шеффер), хорового життя (Л.Пархоменко, Т.Шеффер), музичної освіти (В.Іванов,), музикознавства та педагогіки (О.Цалай-Якименко). В наступних томах цього видання поглиблено розглядаються питання хорової творчості (Т.Булат, Л.Пархоменко, А.Терещенко, Б.Фільц, М.Юрченко), хорового життя (Т.Булат, В.Клин, Л.Мазепа, О.Шевчук, Н.Якименко), музичної освіти (К.Лучанська, Н.Семененко, О.Шевчук).

Однією з маловивчених галузей є історія й теорія співацького навчання. Проблеми співацької освіти здобули всебічне висвітлення в докторській дисертації В.Іванова “Співацька культурно-освітня практика в Україні у XVIII ст.” та монографіях “Співацька освіта в Україні у XVIII ст.”, “Навчання церковного співу в Україні у IX – XVII ст.ст.”. Наукові праці вченого, що ґрунтуються на архівних та інших матеріалах відтворюють цілісну картину співацької освіти, простежують витоки та еволюцію цього процесу в контексті міжнародних зв’язків та історичного розвитку української церкви.

Перспективними для глибшого розуміння різноманітних явищ хорового мистецтва є наукові дослідження, які висвітлюють музичну культуру окремих регіонів. Однією з таких праць в сучасному музикознавстві є докторська дисертація та монографія М.Черепанина “Музична культура Галичини другої половини XIX – першої половини XX ст.ст.”. Опрацювання та систематизація великої кількості джерельного матеріалу дали змогу вченому сформулювати новий етнокультурологічний погляд на процес становлення і розвитку музичної

культури Галичини окресленого періоду; представити її як цілісний організм у сукупності різноманітних проявів.

Сучасна музикознавча регіоніка представлена також низкою кандидатських дисертацій, які висвітлюють в тій чи іншій мірі різні краєзнавчі аспекти хорової культури. В дисертаційному дослідженні Г.Локощенка "Музичне життя Сумщини: (середина XVII – 80-ті р.р. XX століття)" розглядаються такі проблеми, як розвиток хорового співу в братських школах та культових закладах, простежується діяльність хорових капел та музичної школи м.Глухова як важливих осередків хорового мистецтва XVII – XVIII ст.ст., здійснюється аналіз аматорського хорового музикування XIX – XX ст.ст.

Вагомим внеском у краєзнавче музикознавство Харківщини є праці Є.Конопльової, Н.Пірогової, Ю.Іванової, О.Кононової.

Для розвитку диригентсько-хорової освіти в Україні другої половини XX ст. велике значення мало наукове дослідження проблем диригентського мистецтва і педагогіки, особливо таких, як розкриття специфічних рис диригентського мистецтва в його взаємозв'язку з функціонування художнього колективу як соціального організму, простеження еволюції диригентського мистецтва та виникнення його сучасних форм, аналіз диригентської діяльності як складного багатофункціонального психіко-фізіологічного процесу, обґрунтування структури диригентської обдарованості, виявлення передумов формування художньої індивідуальності диригента, розкриття внутрішніх закономірностей диригентської техніки.

Суттєву роль у розвитку сучасної диригентсько-хорової освіти в Україні відіграла плідна наукова діяльність М.Колесси, в працях якого систематизовано викладено основні проблеми диригентської техніки. Ще в 1938 році у збірнику "Диригентський порадник" він публікує наукову працю "Диригування", яка є однією з перших спроб обґрунтування теоретичних засад диригентського мистецтва в українському музикознавстві. Найбільш повно погляди професора щодо технічного боку диригентського мистецтва висвітлено в ґрунтовній науковій праці "Основи техніки диригування", яка стала теоретичною базою львівської диригентської школи.

Плідними для сучасної диригентсько-хорової освіти стали науково-методичні праці видатного представника української диригентської школи М.Канерштейна, які містять його багаторічний педагогічний досвід в Національній музичній Академії України ім. П.Чайковського. У фундаментальній праці "Вопросы дирижирования", висвітлюючи широке коло питань підготовки та практичної діяльності диригентів оперно-симфонічного профілю, М.Канерштейн один з центральних розділів присвячує техніці диригування.

Створення системи теорії диригентської технології в сучасній хоровій освіті передбачає синтезування цінних надбань в цій галузі представниками інших національних диригентських шкіл. Вагомим є науковий доробок російського диригента і педагога М.Малька, зокрема, його книга «Основи

техники дирижування», де подано цілісну систему формування диригента, і яка відзначається новаційним характером багатьох положень. До явищ міжнародного масштабу в диригентській педагогіці відносимо багаторічну діяльність професора Санкт-Петербурзької консерваторії І.Мусіна. Основні принципи диригентської педагогіки визначного митця становлять цілісну систему формування особистості диригента. Концептуальні засади цієї системи висвітлені в ґрунтовних працях І.Мусіна "Техника дирижування" (1967) і "О воспитании дирижера" (1987).

Етапними для вітчизняної науки та педагогіки стали науково-теоретичні та педагогічні праці С.Казачкова, завідувача кафедри хорового диригування Казанської консерваторії, професора, фундатора однієї з найвідоміших диригентсько-хорових шкіл. Проблеми техніки диригування та диригентської педагогіки знайшли глибоке теоретичне обґрунтування в працях С.Казачкова "Дирижерский аппарат и его постановка" (1967), "От урока к концерту" (1990), «Дирижер хора. Артист, педагог» (1998). В названих працях диригентсько-хорова педагогіка вперше в світовому контексті представлена як складна багатшарова система, що містить такі складові – етика, естетика та технологія диригування; технологія і психотехніка хорового співу; технологія і психотехніка репетиційного процесу; диригентсько-хорова педагогіка. Аналіз теоретичних поглядів та педагогічних принципів визначних представників української та російської національних диригентсько-хорових шкіл М.Колесси, М.Канерштейна, М.Малька, І.Мусіна, С.Казачкова дозволяє зробити висновок про те, що ними створено цілісні наукові та педагогічні системи формування диригента. Зважаючи на унікальність цих систем, широкий обсяг поставлених проблем та поглибленість їх розв'язання, новаційний характер багатьох теоретичних положень наголошуємо на їх важливості для подальшої розробки концептуальних засад сучасної хорової освіти в Україні.

Концептуальною для сучасного хорознавчого музикознавства є монографія А.Лашенка "Хоровая культура: аспекты изучения и развития". Авторське бачення розвитку хорової культури охоплює спектр важливих проблем: хорові школи – виконавські напрями – хорове мислення – хорове інтонування – організація хорової справи. Це перше дослідження, де хорова культура представлена як складна багаторівнева система з відбиттям усіх складових частин в їхній взаємодії.

Огляд здобутків та напрацювань відомих вітчизняних шкіл та окремих діячів диригентсько-хорової галузі музичної освіти дає підстави для висновку, що рівень, досягнутий ними в суто педагогічно-виконавських, функціонально-прикладних компонентах диригентського мистецтва водночас дозволяє усвідомити і всю складність та якісно новий рівень проблематики збереження і розвію хорового мистецтва, не лишень як мистецької діяльності в традиційному її тлумаченні, але і як специфічної духовної практики.

В другому розділі "ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВА ОСВІТА В СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ" розглядаються теоретико-

методологічні засади дослідження. Притаманний сьогодні всебічний науковий аналіз природних потреб та духовних прагнень людини, джерел і чинників, розмаїття спонук, мотивацій, обумовленостей, усталених і водночас мінливих реалій багатомірних суб'єктивних і об'єктивних світів індивіда і соціуму засвідчує нагальну потребу людства вступити на більш високий щабель самоусвідомлення, потребу в гуманізації власне життєсмислів. Покликане протистояти негативним тенденціям дегуманізації суспільства, мистецтво, як засіб духовного розвитку людини і передачі досягнутого наступним поколінням, потребує не менш свідомого і відповідального перегляду свого місця в сьогоденних процесах. Фундаментальні дослідження суміжних з мистецтвознавством дисциплін дедалі ширше дозволяють використовувати інтегральні гуманістичні критерії в створенні найдоцільніших моделей самовдосконалення та оптимістичних обривів людства. Мистецтвознавчий науковий пошук, окрім універсального теоретико-методологічного наукового інструментарію, органічно синтезує доцільні для певних напрямків розвідки також такі окремі методологічні компоненти вказаних наук, як психоаналіз впливу митецького явища на суспільний суб'єкт, факторний аналіз музичних архетипів тощо.

В дисертації використана методологічна множинність і різноманітність наукового вивчення диригентсько-хорової освіти як надзвичайно складного явища в культурі України. Базовим для розв'язання поставлених завдань став системний підхід, який обумовив загальну концепцію дисертаційного дослідження та зміст його розділів. Адаптація системного методу для розгляду диригентсько-хорової освіти вважається доцільною завдяки його універсальності, а саме – принципів можливості підходу до багатьох явищ музичного мистецтва (різних рівней і обсягів) як до системних. Важливим теоретичним підґрунтям для автора дисертації стали ідеї вчених, що розробляли і самі використовували системний метод (І.Блауберг, Є.Юдін, Є.Назайкінський, І.Котляревський, Ю.Холопов, А.Сохор, Б.Яворський). У розробленні основних методологічних позицій дослідження для розгляду диригентсько-хорової освіти України в етнокulturологічному часі і просторі ми спиралися на праці А.Лашенка, і особливо його монографію “Хорова культура: аспекти изучения и развития.” Напрямок і наукові результати цих праць, зокрема, авторська концепція розвитку хорової культури, що охоплює такі важливі проблеми, як хорові школи, виконавські напрями, хорове мислення, хорове інтонування, організація хорової справи дали нам можливість визначити об'єкт та предмет дослідження і розглянути диригентсько-хорову освіту на системно-цілісному рівні як визначне мистецько-культурне явище України.

Застосовано в дослідженні системний принцип у сукупності таких його основних різновидів, як: системно-генетичний, структурно-функціональний та системно-діяльнісний підходи. Системно-генетичний підхід було покладено в основу дослідження генезису та еволюції хорової культури в Україні, а також

виявлення провідних тенденцій сучасної хорової педагогіки в диригентській освіті. Висвітлюючи диригентсько-хорову діяльність визначних персоналій вітчизняної музичної культури (М.Концевич, А.Ведель, Д.Бортнянський, М.Дилецький, М.Лисенко, К.Стеценко, О.Кошиць) ми застосували системно-діяльнісний підхід. Найбільш повно цей підхід було використано для наукового вивчення диригентської діяльності М.Лисенка як важливого джерела формування диригентсько-хорової освіти.

Зазначений системний підхід дозволив комплексно дослідити диригентську діяльність М.Лисенка і зробити висновок про те, що вона не тільки позитивно вплинула на подальший розвиток хорової культури і зокрема, диригентсько-хорової освіти, а й стала важливим джерелом формування національної самосвідомості в Україні. Розроблена у відповідності зі специфікою предмету дослідження модель, яка дозволила з необхідною повнотою відтворити основні риси диригентської діяльності М.Лисенка була в подальшому застосована для аналізу сучасних диригентсько-хорових шкіл України.

Одним з визначальних в дисертації став культурологічний підхід. Новітність матеріалу даного дисертаційного дослідження значною мірою пов'язується з продуктивністю для нього системи ідей щодо культурологізації освіти, викладених в працях академіка В.Шейка. З урахуванням нової соціокультурної ситуації ним розроблено концепцію функціонування Харківської державної академії культури, яка передбачає збереження і нарощування науково-освітнього, художньо-творчого потенціалу цього провідного закладу гуманітарно-культурологічної освіти лівобережжя України і має стратегічну спрямованість на досягнення вузом загальноєвропейського рівня гуманітарної освіти.

В контексті дослідження диригентсько-хорової освіти в музичній культурі України другої половини ХХ століття особливого значення набувають сформульовані вченим принципи функціонування гуманітарного вузу, зокрема такі як:

- фундаментальність культурологічної та мистецької освіти, яка передбачає глибоку теоретичну і практичну підготовку;
- тісний взаємозв'язок освітньої, науково-дослідницької та творчо-виконавської діяльності;
- актуалізація змісту навчання у відповідності з потребами соціуму і культурного середовища;
- впровадження нових освітніх технологій, які спрямовані на подальшу культурологізацію і гуманітаризацію освіти і передбачають розробку авторських та експериментальних курсів і удосконалення існуючих у відповідності з професіограмою підготовки студентів;
- органічне поєднання в діяльності вузу загальнодержавного і регіонального компонентів, яке враховує специфіку, традиції певного

регіону та сучасні тенденції в розвитку його культури, мистецтва і освіти;

- збереження культурної і педагогічної спадщини, її творче переосмислення на основі нового бачення раніше створених цінностей;
- підтримка діючих і створення нових наукових та художньо-творчих шкіл і напрямів; відображення в навчальному процесі їх провідних ідей і концепцій;
- розвиток інтеграції, наукових і творчих зв'язків споріднених вищих навчальних закладів.

З реалізацією цих та інших ідей вченого пов'язана надзвичайно плідна діяльність Харківської державної академії культури в системі сучасних освітніх установ. Результати нашого дослідження дозволяють зробити висновок про те, що ця концепція особливо позитивно вплинула і на сучасні процеси реформування диригентсько-хорової освіти. Вагомими здобутками в цьому напрямку позначена різнобічна діяльність кафедри хорознавства та хорового диригування ХДАК.

Досліджуючи сорокарічну історію кафедри ми звернули особливу увагу на суттєві зміни методологічного характеру в роботі цього визначного центру хорової культури. Про їх наявність засвідчують такі основні тенденції:

- впровадження нової моделі спеціаліста за двома новими спеціальностями: “Музичне мистецтво” і “Музичне виховання” з кваліфікаціями викладач-хормейстер, диригент хору, вихователь вокального колективу;
- у відповідності з цією моделлю розробка в межах основних нових курсів, які мають яскраво виражену культурологічну спрямованість: у межах курсу “Хорова література” введення нових курсів “Сучасне хорове мистецтво”, “Інтонційно-стильовий аналіз”, за курсом “Вокал і вокальний ансамбль” – “Історія вокального мистецтва”, за курсом “Хорове мистецтво” – “Теорія хорового мистецтва”.
- цілісність навчального процесу яка передбачає взаємозв'язок і координацію курсів диригентсько-хорової спеціальності із суміжними дисциплінами загально-культурологічного, психолого-педагогічного і музично-теоретичного циклів, що сприяє всебічному досягненню студентами різноманітних явищ культури;
- наявність суттєвих змін в структурі навчальних курсів, що засвідчує їх методологічна зорієнтованість на висвітленні широкого кола питань більш узагальненого характеру; спрямованість на формування у студентів наукового підходу до джерелознавчих проблем; впровадження нових методів аналізу різноманітних явищ хорового мистецтва і педагогіки в контексті провідних культурологічних концепцій та суспільно-історичного розвитку національних шкіл;
- функціонування постійнодіючого методологічного семінару кафедри “Хорова педагогіка, виконавство, стилістика” (керівник професор

І.І.Гулеско) покликаною відпрацювати нові підходи до культурологізації та гуманізації диригентсько-хорової освіти;

- розширення теоретико-методологічних засад науково-дослідницької діяльності кафедри та поглиблення її культурологічної спрямованості, що засвідчує робота над такими комплексними темами як : “Хорова культура Харківщини (Слобожанщини) – керівник В.Ірха; “Забуті імена (історія і сучасність)” – професор Є.Конопльова; “Українська хорова культура: історія і сучасність” – професор І.Гулеско; “Хоровий стиль (класичний і сучасний) типологія стильових напрямків” – професор І.Гулеско; “Вокальне мистецтво Західної Європи: творчість, виконавство, педагогіка” – доктор мистецтвознавства, професор О.Стахович;
- функціонування на кафедрі провідних в Україні авторських музикознавчих шкіл в галузі хорового (професор І.Гулеско) та вокального (професор О.Стахович) мистецтва і педагогіки; яскраво виражена культурологічна зорієнтованість діяльності цих шкіл; спрямованість на досягнення цими галузями музикознавства та музичної педагогіки сучасного рівня наукових знань;
- інтенсивний розвиток на кафедрі студентської наукової творчості; активна діяльність дослідницької групи “Жанрово-стильові процеси в хоровій творчості: традиції і сучасність” (керівник професор І.Гулеско) у межах студентського науково-творчого товариства (СНТТ) факультету народної художньої творчості (нині факультет музичного мистецтва);
- налагодження наукових та творчих зв’язків зі спорідненими кафедрами вузів культури і мистецтв України та країн СНД;
- високий художньо-професійний рівень академічного хору кафедри (керівник заслужений діяч мистецтв України, професор В.Ірха), який є головною лабораторією формування хорових диригентів і відіграє важливу роль в культурно-мистецькому житті міста і регіону;
- надзвичайно плідна диригентська діяльність викладачів кафедри з хоровими колективами міста і області (заслужений діяч мистецтв України, професор В.Ірха, доценти М.Вишленков, В.Кутлуєв, викладач Ю.Іванова); творчо-виконавська діяльність педагогів-вокалістів (заслужений артист України, професор К.Шаша, доктор мистецтвознавства, професор О.Стахович); музикознавча діяльність (професори І.Гулеско, О.Стахович), які є вагомим надбанням хорової культури Слобожанщини.

З метою глибокого наукового осмислення сутності диригентсько-хорової освіти в Україні нами було застосовано історичний підхід. Предметом дослідження є диригентсько-хорова освіта в музичній культурі України другої половини ХХ століття. Саме в цей період відбулося остаточне формування цієї галузі музичної педагогіки в системі вузів України. Хорова культура в історії

України є однією з найцінніших традицій. Її вагомий вплив на життя суспільства особливо виразно простежується в останнє десятиріччя, коли хорове мистецтво сприяє утвердженню державності, консолідації української нації, інтелектуальному й духовному відродженню народу, який створив велику культурну спадщину. Вона значно вагоміше ніж вважалось раніше.

Теоретичним підґрунтям для створення концепції хорознавства в музичній освіті другої половини ХХ століття став структурно-функціональний підхід. Розглядаючи теоретико-методологічні засади диригентсько-хорових дисциплін, ми прагнули до узагальнення і впровадження цінних здобутків української диригентсько-хорової педагогіки та використання світового досвіду в цій галузі.

Визначальною для нашого дослідження стала концепція діалектики музичного становлення, інтонації та музичної форми Б.Асаф'єва та теорія ладового ритму Б.Яворського.

Далі в цьому розділі простежуються в історичному аспекті генезис та еволюція хорової культури в Україні на прикладі функціонування навчальних закладів ХІХ-ХХ ст., а також виявляються основні риси творчої діяльності видатних викладачів цих закладів, виконавців, хорових диригентів, композиторів, теоретиків музичного мистецтва. Це дало змогу відтворити панораму формування диригентсько-хорової освіти в Україні і зробити висновок щодо розвиненості, багаторівневості та цілісності цього процесу.

Хорова школа М.Лисенка та її культуротворчий вплив на розвиток диригентсько-хорової освіти вперше висвітлюється в новому ракурсі. Аналіз диригентської діяльності цієї пасіонарної особистості поєднується з виявленням світоглядної і художньої еволюції М.Лисенка, розглядом його постаті у складній взаємодії різноманітних творчих впливів зі світовою і, зокрема, українською культурою.

В третьому розділі «КОНЦЕПЦІЯ ХОРОЗНАВСТВА В МУЗИЧНІЙ ОСВІТІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.» визначається широке розуміння хорознавства як окремої галузі музикознавства, що вивчає питання хорового мистецтва в усіх його проявах, і більш вузького значення як спеціального навчального курсу. В процесі створення концепції курсу "Хорознавство" нами були виділені найбільш важливі рівні цієї підсистеми, такі як традиції хорової культури, хор як вокальна організація, основні категорії хорової звучності, основні засоби музичної виразності у хоровому виконавстві, класифікація прийомів хорового викладу за функціональними ознаками. Кожний з названих рівнів розглядався у сукупності різноманітних елементів та взаємозв'язків між ними. Наприклад, рівень "традиції хорової культури" було визначено нами як взаємодію хорової творчості, хорового виконавства, диригентсько-хорової педагогіки і розвитку музично-теоретичної думки в галузі хорознавства. Подібний принцип було покладено в основу аналізу інших підсистем системи диригентсько-хорових дисциплін.

Визначається плідне значення наукової та творчої діяльності К.Пігрова, В.Краснощокова, В.Соколова, А.Лашенка, П.Левандо в розробці сучасної концепції курсу "Хорознавство".

В цілісній системі становлення музичного мислення хорового диригента вагоме місце посідає курс "Хорова література". Вагомими здобутками в створенні цілісної наукової концепції вузівського курсу "Хорова література" позначена діяльність кафедри хорознавства та хорового диригування Харківської державної академії культури. Основні теоретичні положення цієї концепції та її детальна розробка представлені в ґрунтовних науково-методичних працях професора І.Гулеско (дисертаційне дослідження "Хор в кантатно-ораториальних прозведениях Г.Свиридова (принципи хорового мышлення)", навчальні посібники "Національний хоровий стиль", "Хоровая литература", "Музично-художня типологія реквієму в європейському культурному контексті", "Хорові твори крупної форми сучасних композиторів", програми курсів "Хорова література", "Українська хорова література", "Інтонажно-стильовий аналіз", "Теорія хорового виконавства", статті: "Більше уваги методологічним проблемам", "Актуальні питання методології сучасної музичної освіти", "Проблеми стиля и исполнительского интонирования хоровой музыки 60–80-х годов", "Актуальні питання методології сучасної вузівської хорознавчої освіти (з досвіду викладання авторського курсу "Інтонажно-стильовий аналіз)").

В працях І.Гулеско вперше розроблено типологію стильових напрямків у класичному національному та сучасному хоровому стилі, а також метод комплексного інтонаційно-стильового аналізу хорових творів різних жанрів і стилів, який впроваджено в навчальний процес. Це дає нам підстави віднести багаторічний досвід викладання розглянутих дисциплін в ХДАК до цінних надбань сучасної системи диригентсько-хорової освіти. Науковий доробок професора І.Гулеско, який за обсягом поставлених проблем і глибиною їх розробки є унікальним явищем в сучасному хорознавчому музикознавстві, потребує ширшого впровадження в практику роботи вузів України.

В наступних підрозділах наголошується на реформуванні курсів «Хорове аранжування», «Читання хорових партитур» і дисциплін «Диригування», «Хоровий клас» в умовах подальшої гуманізації та культурологізації освіти.

В четвертому розділі «ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВІ ШКОЛИ УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ. ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ» розглядаються чотири основні школи – львівська, одеська, київська та харківська. Кожна з шкіл подана в культурознавчому та історико-педагогічному аспекті, де враховуються суто специфічні регіональні традиції від витоків, естетичних установок, звукового еталону епохи, комплексу педагогічних принципів. Наголошується значення львівської школи не у сенсі регіональності, а в загальноукраїнському та європейському контексті. Висвітлюється діяльність фундатора школи М.Колесси, основні принципи диригентської педагогіки якого сформувалися внаслідок багаторічної діяльності митця як професора і

фундатора кафедри оперно-симфонічного і хорового диригування Львівського вищого музичного інституту ім. М.Лисенка. Ця діяльність мала вагомі здобутки і сприяла виникненню в музичному мистецтві України однієї з провідних виконавських шкіл. Диригентська школа М.Колесси представлена цілою плеядою майстрів музичного мистецтва, серед яких керівники відомих художніх колективів - оперні, симфонічні та хорові диригенти С.Турчак, І.Гамкало, Р.Дорожівський, Я.Скибинський, Т.Микитка, Ю.Луців, А.Кушніренко, Б.Антків, І.Юзюк, Є.Вахняк, Л.Бобир та інші. Активна участь цих та інших музичних діячів в культурно-мистецькому процесі України свідчить про неабияку життєздатність львівської диригентської школи.

Феномен одеської хорової школи висвітлюється нерозривно з аналізом діяльності професора К.Пігрова. Досліджуючи витоки цієї школи, відзначимо, що на її формування суттєво вплинули традиції петербурзької Придворної співацької капели, в регентських класах якої К.Пігров отримав блискучу музичну освіту. В цій праці феномен школи вперше комплексно досліджується у всій різноманітності педагогічної системи, основу якої складав хоровий клас Одеської консерваторії – головної лабораторії виховання диригента. Педагогічна система К.К.Пігрова синтезувала кращі традиції російської і української хорових шкіл. Творча діяльність таких диригентів, як Д.Загребський, В.Іконник, Г.Ліознов, П.Горохов, В.Шип, В.Луговенко, А.Авдієвський, С.Дорогий, А.Мархлевський, В.Газінський є свідченням життєдайності цієї школи.

Видатним явищем музичної культури України другої половини ХХ ст. стала київська диригентсько-хорова школа. Вагомі здобутки цієї мистецької школи пов'язані передусім з плідною діяльністю кафедри хорового диригування Національної музичної академії України ім. П.І.Чайковського. Багаторічна історія кафедри хорового диригування свідчить про спрямованість її роботи на розвиток передових ідей диригентсько-хорової освіти, вірність ідеалам самобутності національної хорової культури та її причетності до світового музичного процесу. Такі творчі позиції відзначали діяльність фундаторів київської диригентсько-хорової школи, видатних хорових диригентів та педагогів О.Кошиця, Г.Верьовки, В.Верховинця, М.Вериківського, О.Міньківського, Е.Скрипчинської. Джерелом формування київської диригентсько-хорової школи стала наукова і педагогічна діяльність Б.Яворського та П.Козицького. Сучасний період відзначено діяльністю М.Кречка, П.Муравського, О.Тимошенка, М.Берденникова, А.Лашенка, Л.Венедиктова, Є.Савчука. Відзначається, що саме творчі здобутки київської диригентсько-хорової школи наприкінці ХХ ст. найбільшою мірою сприяли міжнародному визнанню сучасної української хорової культури.

Сучасні тенденції розвитку харківської диригентсько-хорової школи висвітлюється з позиції історичного генезису з урахуванням завжди існуючих, специфічних для регіону культурно-історичних, творчих традицій. Природне місцезнаходження регіону, яке відчуває вплив як зі Сходу, так і з Заходу,

зумовлює неповторний феномен цієї школи, не дозволяючи замикатися в суто регіональних рамках. Визначаються в розвитку вищої диригентсько-хорової освіти Харкова О.Перунов, К.Греченко, З.Заграничний, А.Бас-Лебединець, Ю.Кулик, В.Палкін, А.Мірошникова, С.Прокопов – провідні фахівці Харківської державної консерваторії (з 1963 р. – Харківський інститут мистецтв).

Вагомі здобутки харківської диригентсько-хорової школи пов'язані з плідною діяльністю кафедри хорознавства та хорового диригування Харківської державної академії культури. Кафедра хорознавства та хорового диригування ХДАК є одним з провідних науково-методичних центрів України і країн СНД. В реформу вузівської освіти та науки значний внесок зробили викладачі кафедри доценти В.Бриліант, В.Матюхін, заслужений діяч мистецтв України В.Ірха, професори О.Стахевич та І.Гулеско. Здобутки Академії культури з теорії хорознавства та методології, Інституту мистецтв з теорії хорового виконавства можна розглядати як два взаємодоповнюючі, а не протилежні напрями єдиної харківської хорової школи.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного нами дослідження переконливо свідчать, що диригентсько-хорова освіта в музичній культурі України другої половини ХХ ст. постає цілісним і динамічним явищем власне музичної освіти та важливим компонентом розвію української музичної культури загалом.

Згідно обсягу охопленої нашим дослідженням проблематики та мети дослідження, в процесі роботи над дисертацією автором були виконані наступні завдання:

- зроблене наукове обґрунтування та поглиблений аналіз функціонування диригентсько-хорових шкіл України як своєрідного мистецького явища в європейському соціокультурному просторі, та визначення перспектив його розвитку;
- ґрунтовно висвітлюється процес розвитку музикознавчої думки в галузі хорознавства, аналізується генезис та еволюція диригентсько-хорової освіти в Україні;
- виявляються концептуальні засади диригентсько-хорових дисциплін в системі формування хорового диригента; створено зразок структурної моделі функціонування системи сучасної диригентської педагогіки;
- введено в науковий обіг нові дані з методологічних аспектів диригентської педагогіки, накреслені перспективні ідеї для наукових розробок в галузі диригентсько-хорової освіти.

Широкий перегляд культурної та освітянської проблематики хорового диригування, висвітленого у дисертації як системного в історико-педагогічному та культурознавчому аспектах, глибокий аналіз диригентської школи

М.Лисенка як джерела формування диригентсько-хорової освіти в Україні, відтворення процесів становлення та розвитку національних традицій, розробка фундаментальних концептуальних засад системи диригентсько-хорових дисциплін, ґрунтовне висвітлення діяльності сучасних хорових шкіл в 40-х роках ХХ ст.- часу формування кафедр хорового диригування в консерваторіях Києва, Одеси, Львова, Харкова, великий вплив на перебіг цього процесу визначних українських музичних діячів – Б.Яворського, Г.Верьовки, Е.Скрипчинської, М.Вериківського, К.Пігрова, М.Колесси, О.Перунова, К.Греченка, З.Заграницкого та ін., засвідчує непересічний потенціал напрацювань наших найближчих попередників.

Аналітичний підхід до генезису диригентсько-хорової освіти, виконаний на основі розгляду діяльності диригентсько-хорових шкіл України, висвітлення процесу розвитку музичної думки в галузі хорознавства дозволив поточнити відповідність розробок попередників та колег всьому обсягу практичних потреб, засвідчити дієвість їх застосування та окреслити, по можливості, перспективні аспекти власних напрацювань, - такий підхід став підґрунтям запропонованого в дисертаційній роботі варіанту системної моделі диригентсько-хорової освіти.

Беручи до уваги за значущі компоненти цілісного процесу галузевої освіти світоглядні, соціально-психологічні, етичні та естетичні вимоги, здійснено перегляд основних диригентсько-хорових дисциплін, що укладають суттєву основу, ядро циклу професійного курсу. Наші спостереження за рівнем зв'язків даної системи підтверджують складну взаємовпливаючу організацію диригентсько-хорового педагогічного процесу. Власне складністю, системною організацією цього процесу і пояснюється потреба пошуку і моделювання оптимальних, адекватних потребам і завданням навчання хорового диригента форм та методик викладання.

В результаті комплексного аналізу диригентської освіти та педагогіки другої половини ХХ ст. створено структурну модель функціонування розгалуженої системи сучасної диригентсько-хорової педагогіки.

Враховуючи багатовекторну культурну інтеграцію України до світової спільноти, виявлено пріоритет національної диригентсько-хорової школи, яка була невід'ємною частиною загальнонарадянської школи, щодо світового рівня сучасної освіти. Зібраний нами великий фактичний матеріал з історії диригентсько-хорової підготовки в Україні дає підстави стверджувати, що доробок українських музичних діячів цієї галузі більш значний, ніж те вбачалося раніше. Вивчення, узагальнення цього досвіду та його комплексне впровадження у виконавську та педагогічну практику матиме, на наш погляд, вирішальне значення при розробці концепції підготовки хорових диригентів. Наведене стосується, зокрема, теоретичних розробок, висвітлених у фундаментальних курсах "Хорознавство" та «Хорова література», де вперше в українському музикознавстві була зроблена спроба системного розгляду

хорового мистецтва, що стало вихідним пунктом створення структурної моделі функціонування системи сучасної диригентської педагогіки.

Разом з тим зазначимо, що панівна в розглянутий нами період тоталітарська антиукраїнська ідеологія не дозволяла нашим попередникам всебічно розвивати і повною мірою користуватися у практиці досягненнями світової гуманітарної науки та національно-традиційними надбаннями. Цей та деякі інші фактори спричинили, на нашу думку, значне сьгоднішнє відставання практичного доробку інших гуманітарних наук в якісних дослідженнях таких вагомих чинників формування світогляду, як музична культура і музична освіта та її складової – хорової освіти – від власне практики хорового диригування, методологічних розробок суто технічних аспектів хорового диригування.

Запропонований нами до розгляду матеріал дисертаційного дослідження своєю проблематикою і змістом є намоогою автора висвітлити деякі аспекти процесу підготовки хорового диригента сучасного рівня. Більш широкою і далекою метою нашої праці вважаємо розгляд перспектив та чинників розвитку традицій українського хорового співу – нашого непересічного духовного надбання – на тлі нагальної потреби у свідомому скеруванні процесів адаптації традиційних видів мистецтва до немінучих вимог нашого часу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Мартинюк А.К. Відзвук Асамблеї / Музика.-1992.-№ 5.-С.22.
2. Мартинюк А.К. Становлення сучасної системи диригування // Теоретичні та практичні питання культурології: Зб. наук. статей. Вип. 1, ч. 1.-К.: Логос, 1996.-С.44-48.
3. Мартинюк А.К. Персоналії української музичної культури в світлі педагогічної спадщини // Теоретичні та практичні питання культурології: Зб. наук. статей. Вип. 1, ч. 2.-К.: Логос, 1997.-С.9-16.
4. Мартинюк А.К. Системні уявлення про концепцію диригентсько-хорових дисциплін // Матеріали Всеукраїнської наукової конференції “Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи”.-Суми, 1997.-С.30-38.
5. Мартинюк А.К. Диригентсько-хорова школа М.В.Лисенка як феномен української музичної культури // Теоретичні та практичні питання культурології: Зб. наук. статей. Вип. 2.- Запоріжжя: ЗДУ, 1999.-С.106-112.
6. Мартинюк А.К.Програма державного екзамену з “Диригування” для студентів музично-педагогічних факультетів педінститутів.-Мелітополь, 1994.- 20 с.
7. Мартинюк А.К. Диригування. Навчальний посібник.- Мелітополь, 1996.- 125 с.
8. Мартинюк А.К. Визначні діячі Харківської диригентсько-хорової школи в контексті розвитку української музичної культури // Матеріали

Всеукраїнської наукової конференції “Музичний ландшафт України: регіони, школи, індивідуальності”.-Суми, 2000.-С. 105-112.

9. Мартинюк А.К. Диригентсько-хорові школи в Україні і освітня // Теоретичні та практичні питання культурології: Зб. наук. статей. Вип. 3.-Запоріжжя: ЗДУ, 2000.-С.106-112.

Мартинюк А.К. Диригентсько-хорова освіта в музичній культурі України другої половини ХХ ст.- Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.01 – теорія і історія культури.- Харківська державна академія культури, Харків, 2001.

В дисертації диригентсько-хорова освіта в музичній культурі України другої половини ХХ ст. розглядається як системне явище в історико-педагогічному, музикознавчому та культурознавчому аспектах. Вперше здійснено системний аналіз функціонування регіональних диригентсько-хорових шкіл в Україні пострадянського періоду, виявлено ознаки диригентсько-хорової школи М.Лисенка як важливого джерела формування сучасної диригентсько-хорової освіти. Застосовано ретроспективний аналіз становлення і розвитку національних традицій в галузі хорової освіти.

В дисертації запропоновано комплексний аналіз розвитку музикознавчої думки в галузі хорознавства і висвітлено методологічні основи проблеми. Вперше застосована структурна модель концептуальних основ системи диригентсько-хорових дисциплін в сучасній хоровій освіті в умовах нової соціокультурної ситуації в Україні.

Розкриваються методологічні принципи в системі функціонування диригентсько-хорових дисциплін в розвитку хорового мислення студента, майбутнього фахівця. Здійснено аналіз нових педагогічних технологій щодо подальшої культурологізації і гуманітаризації освіти та з розробки авторських і експериментальних курсів.

Ключові слова: школа, традиція, система, структура, методологізація і культурологізація освіти, метод, функціональність, експеримент.

Мартынюк А.К. Дирижерско-хоровое образование в музыкальной культуре Украины второй половины ХХ в.- Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата искусствоведения по специальности 17.00.01 – теория и история культуры.-Харьковская государственная академия культуры, Харьков, 2001.

В диссертации дирижерско-хоровое образование в музыкальной культуре Украины второй половины ХХ в. рассматривается как системное явление в

историко-педагогическом, музыковедческом и культуроведческом аспектах. Впервые осуществлен системный анализ функционирования региональных дирижерско-хоровых школ в Украине постсоветского периода, определены черты дирижерско-хоровой школы Н.Лысенко как важнейшего истока формирования современного дирижерско-хорового образования, осуществлен ретроспективный анализ становления и развития национальных традиций в области хорового образования.

Дан комплексный анализ развития музыковедческой мысли в области хороведения и освещены методологические основы проблемы. Впервые разработана структурная модель концептуальных основ системы дирижерско-хоровых дисциплин в современном хоровом образовании в новой культурной ситуации в Украине.

Раскрыты методологические принципы в системе функционирования дирижерско-хоровых дисциплин в развитии хорового мышления студента, будущего специалиста. Выявлены новые методы в воспитании дирижера-хормейстера в области мануальной техники (психотехника дирижирования, дирижерский слух, мышечное чувство и т.п.).

Осуществлен анализ новых педагогических технологий в сфере дальнейшей культурологизации и гуманитаризации образования по разработке авторских и экспериментальных курсов.

Ключевые слова: школа, традиция, система, структура, методологизация и культурологизация образования, метод, функциональность, эксперимент.

Martynyuk A.K. The conduct-choral education at the second half of the 20th century Ukraine musical culture.-Manuscript.

The thesis for Candidate's degree on speciality 17.00.01 – theory and history of culture. Kharkov State Academy of Culture, Kharkov, 2001.

The conduct-choral education at the second half of the 20th century Ukraine musical culture is considered as the system phenomenon in the historical-pedagogical music-studying and culture-studying aspects. For the first time the regional conduct-choral schools functioning in Ukraine of the post-soviet period system analysis is carried out, the N.V.Lysenko's conduct-choral school as significant source of modern conduct-choral education forming analysis is took, the national traditions formation and development in the choral education field retrospective analysis is carried out.

The music-studying science at the choral-studying field development combined analysis is given and the problem methodological principles is elucidated. For the first time the conduct-choral disciplines system at the modern choral education of the Ukraine new culture situation concepted principles structural model is developed.

The conduct-choral disciplines system methodological principles are laid bare for the student, future specialist choral thinking development. The new methods at the manual technique field (conduct psychotechnique, ear for conduct, misical sense etc.) to educate the conductor-choirmaster are founded

The new pedagogical technologies in a further education culturology and humanitarization field to develop the autorship and experimental courses of studies analysis is carried out.

Key words: school, tradition, system, structure, methodology and culturology of education, method, experiment, functional nature.

722M

МАРТИНЮК Анатолій Кирилович

ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВА ОСВІТА В МУЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ
УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

АВТОРЕФЕРАТ

Дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства
17.00.01 – теорія і історія культури

Відповідальний за випуск – кандидат мистецтвознавства,
професор І.І.Гулеско

Підписано до друку 9.06. 2001. Формат 60х90/16.
Папір оф. Гарнітура «Times». Друк риз.
Ум. друк. арк. 1,0. Обл. вид. арк. 1,1.
Тираж 100 прим. Зам. 97.

Надрук. в множ. лаб. ХДАК
61003, Харків, Бурсацький спуск, 4.

452224

